

Chimamanda Ngozi Adichie

Americanah

A nigériai igbo (ejtsd ibo) író legújabb regénye, az Americanah (2013, New York, Alfred A. Knopf) rövidesen magyarul is megjelenik, az Aranylő fél napkorong után, amely a Nigériában átélt biafrai háború éveit hívja életre (lásd róla az e számunkban található könyvismertetést). Az Americanah (vagyis az amerikaiivá váló, amerikaiivá vált afrikai) Ifemelu, a főszereplő igbo lány a princetoni csúcsegyetem ösztöndíjasa, bár megélhetéséről maga gondoskodik. Változatos események során ismerkedik meg, néz szembe az USA-ban élő afrikaiakkal, a bevándorlókkal, közöttük az Ázsiából vagy éppen Mexikóból érkezett jövevényekkel. És e helyzetből adódó élménygazdagságot különleges nyelvi lelemények kísérik. Barátja, az Amerikáról ábrándozó Obinze a párkák kiszámíthatatlan döntése nyomán Angliába kerül WC-t pucolni. És megismeri a befogadó, türelmes, egyszerűen jó embereket, illetve a banánt emlegető primitív rasszistákat. Az illegális bevándorló túlélő stratégiáival a szürkegazdaságban evickél, és majdnem sikerül neki a letelepedés, de végül mégis hazatoloncolják. Mindkét fiatal megcsinálja a szerencséjét. Az egyik Nigériában, a másik Amerikában. Amerika inkább jelenti az otthont immár Ifemelu számára. Ifemelu Americanah lett, aki megjárta Amerikát, és idegen számára az otthoni döcögés, a korrupció, a provincializmus. Obinze otthon gazdagszik meg, igyekszik lelkiismeretét legfeljebb pöttyösre festetni a hazai üzleti mocsárban, ahol vagy „együtt úszol az árral, vagy lenyomnak”. Az életük együtt alakul? Alakulhat? Az mese már? Hét nyelven ír Achebe, hogy a heted-hét kifejezéssel játszassunk. És mit tesz Adichie: az összetett etnikai, kulturális közeg nyelvi közvetítését hét nyelven beszél, ír – angolul. A többi pedig zajlik a maga módján: egy szerelmi fonálon. (Kiss Árpád)

Princetonban nyáron nincsenek szagok, és Ifemelu élvezte a megszámlálhatatlan lombkorona nyugtató zöldjét, a tisztán tartott utcákat, az elegáns épületeket, a finoman túlárzott boltokat, a kiérdemelt nagyság légkörét, mégis, legerősebben a szagok hiánya hatott rá, talán mivel az amerikai városoknak, ahol megfordult, mindnek volt szaga. Philadelphia a múlt savanykás illatával, New Haven az elhanyagoltság szagával. Baltimore a tengerszaggal, Brooklyn a napon bomló hulladék szagával. Princetonnak azonban nincs szaga. Szívesen szívta be a város levegőjét. Szívesen elnézte a helyieket, tüntetően udvariasan vezetnek, a legújabb kiadású autók a Nassau Street organikus zöldségboltjai előtt parkoltak, vagy szusibárok vagy a fagyaltos előtt, ahol ötvenféle kínálat volt, köztük a chilis fagyalt, vagy a posta előtt, ahol egy sor kedves hivatalnok fogadja őket.

Ifemelu szerette a kampuszt, a tudomány ünnepélyes fellegvárát, a repkény-nyel befuttatott gótikus épületeket, ahogy szellemvárossá változik az éjszaka félhomályában. Leginkább azt élvezte, hogy a könnyed jólét légkörében másnak képzelhette magát, olyannak, akit befogadtak a szent amerikai klubba, aki biztos a dolgában.

Annál kevésbé tetszett neki, hogy haját fonatni Trentonba kell utaznia. Princetonban nem volt igény hajfonó szalonra – az a néhány fekete amerikai, akivel találkozott, világosabb bőrű és szögegyenes hajú, nem tudta elképzelni őket befont hajjal –, mégis a Princeton Junction peronján várakozva éppen ezen töprengett a délutáni napfényben: Princetonban miért nem fonathat haját? Táskájaiban olvadozott a csokoládészelet. Néhányan állodogáltak csak az állomáson, mind rövid, szellős ruhás, karcsú fehér ember. Ifemelu mellett egy férfi tölcséres fagyaltot majsolt. Ifemelu a felnőtt amerikai férfiak fagyaltozását éretlenségnek érezte, különösen, ha a felnőtt amerikai férfiak nyilvános helyen fagyaltoztak. A férfi Ifemelu felé fordult:

– Ideje volt – jegyezte meg a csikorogva begördülő szerelvényre, tekintetében kiábrándultság, melyet az idegenek a tömegközlekedésről megosztanak. Ifemelu viszonzta a mosolyt. A férfi őszülő haját előrefésülte, mulatságos kísérlet a kopaszodás elrejtésére. Bizonyára tanár, de nem bölcsész, mert azok öntudatosabbak.

Természettudomány, tán kémia. Azelőtt Ifemelu az ide illő *know*-al válaszolt volna, ami itt nem tudást, hanem megerősítést jelent, és beszédbe elegyedett volna, hátha olyasmit hall tőle, amit a blogján felhasználhat. Hízeleg az embereknek, ha magukról kérdezik, és ilyenkor Ifemelu válasz helyett hallgatott, és akkor folytatták. Így nevelik őket, ne maradjanak csendben. Ha megkérdezték Ifemelut, mit csinál, kitérő választ adott. – Életmódblogot írok –, mert ha név nélküli blogját a „*Raceteenth (Fajszabadítás) vagy Egy nem afroamerikai fekete megfigyelései a fekete amerikaiakról (akiket korábban úgy hívtak: néger)*” megemlíti nekik, kényelmetlenül érzik magukat. Bár néhányszor mégis elmondta. Egyszer egy befont hajú, fehér férfinak mondta el, mellette ült a vonaton, haja megkeményedett indákhöz hasonlított a végén szőke pamaccsal, foltos ingjét kellő alázattal viselte, hogy elhitesse Ifemeluval, az igazság bajnokával van dolga, akiből jó társblogger lenne.

– Manapság túllihegik a faji kérdést, a feketéknek túl kéne ezen lépni, rég osztályokról szól a történet, a gazdagokról és a nincstelenekekről – mondta Ifemelunak indulatok nélkül, és Ifemelu felhasználta ezt a következő posztolás nyitómondatában: „Nem minden befont hajú, fehér amerikai srác reménytelen.” Aztán ott volt az a férfi Ohióból, aki a repülőgépen ült mellette. Ifemelu biztos volt benne, lógó öltönyéről, elütő inggallérról, hogy középvezető. Érdekelte a férfit, mit jelent az életmódblogja, és Ifemelu elmagyarázta, majd várta, hogy a férfi visszavonul, félbeszakítja a beszélgetést, vagy válaszul kifizeti valami közhellyel, például „csak egyetlen emberfaj létezik”... De a férfi kérdéssel jött:

– Írt már az örökbefogadásról? Senkinek sem kell fekete baba ebben az országban, nem kétnemzetiségűre, hanem igazi feketére gondolok. Még a fekete családoknak sem.

Elmesélte Ifemelunak, hogy a feleségével egyetértésben fekete csecsemőt fogadtak örökbe, és a szomszédok úgy néztek rájuk, mintha kétes ügy érdekében

vállaltak volna mártíromságot. Ifemelu blogja ezt a címet kapta: „Rosszul öltözött ohioi fehér középvezetők nem mindig azok, aminek látszanak”, és abban a hónapban a legtöbb komment erre érkezett. Ifemelu máig találgatta magában, hogy a férfi olvasta-e. Remélte, igen. Gyakran a kávézóban, a reptéren, a vasútállomáson üldögélve találgatta az elhaladó idegenek életét, melyik olvashatta közülük az ő blogját. Mostanra exblogját. Pár napja tette ki az utolsó posztot, és eddig kétszázhetvenöt válasz érkezett rá. Ezek az olvasói, hónapról hónapra gyarapodott a számuk, linkeltek, keresztbeposztoltak, és sokkal többet tudtak, mint Ifemelu; tartott tőlük, és lelkesedett is miattuk. SapphicDerrida, az egyik leggyakoribb posztolója ezt írta:

– „Meglep, mennyire magamra veszem ezt. Sok sikert a meg nem nevezett »életváltáshoz«, de kérlek, mielőbb gyere vissza a blog világába. Kihívó, hősködő, mókás és gondolatébresztő hangod igazi párbeszédnek teremtett fórumot fontos témában.”

Az olyan olvasók, mint SapphicDerrida, aki ontotta magából a statisztikai adatokat, olyan szavakat használt kommentjeiben, mint „tárgyasít”, mindig feszültséget ébresztett Ifemeluban, friss és magával ragadó akart lenni, ezért fokozatosan egyre inkább keselyűnek érezte magát, aki mások történeteit szaggatja, mint egy tetemet, hogy felhasználja valamire. Néha kényszeres faji előítéletet keresett. Máskor nem hitt magának sem. Minél többet írt, annál inkább elbizonytalanodott. Minden posztolással újabb burkot vett le, a végén meztelennek és hamisnak érezte magát.

A fagyaltozó férfi mellette foglalt helyet, Ifemelu, hogy megelőzze a beszélgetést, mereven a lába mellett barnálló foltra szegezte tekintetét, egy megszáradt kávéfoltra, és így érkeztek Trentonba. Az állomás tömve volt fekete amerikaival, közöttük sok elhízott volt, feszes, fényes ruhában. Ifemelu még mindig meglepődött, hogy a néhány perces vonatút mekkora változást hoz. Ifemelu az első Amerikában töltött évben – amikor New Jersey-i átszállással utazott Penn állomásra, és onnan metróval ment Uju nénihez Flatlandsbe – meghökkenve figyelte, hogy Manhattanban többségében karcsú fehér száll ki, majd ahogy a vonat továbbhaladt Brooklynba, zömében a túlsúlyos és fekete utasok maradtak rajta. Nem nevezte őket kövérnek. Túlsúlyosnak mondta, mert az egyik első dolog, amit Ginikától megtanult, az volt, hogy a kövér sértés Amerikában, értékítélet, mint az ostoba vagy a gazember, nem leíró, mint a magas vagy az alacsony.

Fordította: Kiss Árpád